

Стратегияи миллии фаъолгардонии нақши занон дар
Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2030

1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Дар сиёсати иҷтимоии давлату Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба масъалаи баланд бардоштани мақоми занон дар ҳаёти ҷомеа диққати ҷиддӣ дода мешавад. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон маҷмуи тадбирҳои мушаххасро бо мақсади баланд бардоштани мақоми занон дар ҷомеа, таъмини роияи ҳуқуқҳои конституционии онҳо, густариши фаъолияти ҷамъиятию меҳнатӣ, ҳалли масъалаҳои демографӣ, ташаккули тарзи ҳаёти солим, баланд бардоштани сатҳи маърифатнокӣ, пешбарии онҳо ба мансабҳои роҳбарикунанда амалӣ гардонидани истодааст.

2. Ҳуқуқҳои занон қисми таркибии ҳуқуқҳои умумии инсон мебошанд. Фароҳам овардани шароит барои иштироқи ҳамаҷониба ва баробарии занон дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии ҷомеа самти афзалиятноки сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад. Рушди иқтисодиву иҷтимоӣ ва сиёсии кишвар зарурати иштироқи фаъоли занонро дар ҳамаи соҳаҳои ҳаёти ҷомеа талаб менамояд, аз ин рӯ, таъмини баробарии гендерӣ ва фаъолгардонии нақши занон дар ҷомеа ба рушди устувори мамлакат мусоидат менамояд.

3. Татбиқи қонунгузории миллии оид ба баробарии гендерӣ дар ҳама сатҳ шартӣ муҳимми иштироқи пурраи занон дар ҳаёти ҷомеа буда, ҳамчун заминаи ҳатмии ҳуқуқӣ дар тамоми соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ хидмат хоҳад кард.

4. Зарурати қабули Стратегияи миллии фаъолгардонии нақши занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2030 (минбаъд - Стратегия) барои ҳалли як қатор масъалаҳо вобаста ба баланд бардоштани мақоми занон дар ҷомеа, фаъолгардонии нақши онҳо, аз ҷумла дарк накардани зарурати таъмини баробарии гендерӣ ва татбиқи сиёсати гендерӣ аз тарафи ҷомеа, мавҷудияти ақидаҳои қолабӣ оид ба нақш ва мақоми занон дар ҷомеа, номукамал будани заминаи қонунгузорӣ, ҳамкориҳои нокифояи мақомоти давлатӣ ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ки ба масъалаҳои ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии занон машғуланд, мавҷудияти мушкилот дар амалисозии ҳуқуқҳои занон дар соҳаҳои меҳнат, иқтисод, фарҳанг, сиёсат ва дигар соҳаҳо ба миён омадааст.

5. Дар Стратегия самтҳои асосии сиёсати давлатӣ оид ба фаъолгардонии нақши занон муайян гардида, он ба татбиқи принсипи баробарии ҳуқуқу озодиҳои мардону занон ва фароҳам овардани имкониятҳои баробар барои амалисозии он аз ҷониби занон, таъмини намояндагии баробарии мардон ва

занон дар соҳаҳои мухталифи Ҷамоият, пешгирӣ ва аз байн бурдани зӯроварӣ нисбати занон равона шудааст.

6. Стратегия ҷиҳати иҷрои дастуру супоришҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, ки зимни суҳанронӣ дар маросими савгандёдкунии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон баён доштанд, дар асоси муқаррароти Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи қарорҳои давлатии баробархукуқии мардону занон ва имкониятҳои баробари амалигардонии онҳо» ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон таҳия гардидааст.

7. Ҳадафи асосии Стратегия аз фароҳам овардани замина ва шароитҳои зарурӣ ва кофӣ барои ба пуррагӣ нишон додани қобилияти занон дар ҳама соҳаҳои ҳаёти иҷтимоӣ иқтисодӣ, татбиқи сиёсати давлатии гендерӣ, механизмҳои татбиқи қарорҳои конституционӣ баробархукуқии мардону занон, пешгирӣ ва аз байн бурдани зӯроварӣ дар оила, рушди соҳибқорӣ занон, баланд бардоштани маърифатнокии занон, таъмини иштироки васеи онҳо дар соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ ва ба ин васила таъмини рушди устувори давлат иборат мебошад.

8. Стратегия бо дар назар доштани ҳадафҳои Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030, таҷрибаи бардошта аз амалисозии стратегияҳои қаблӣ оид ба ҷамоиятгардонии нақши занон ва мутобиқи муносибати нави ҷомеаи ҷаҳонӣ ба масъалаҳои татбиқи Ҳадафҳои Рушди Устувор то соли 2030 таҳия шудааст. Стратегияи мазкур давоми ислоҳотро дар бар мегирад, ки аз лаҳзаи амалишавии Стратегияи қаблӣ миллии ҷамоиятгардонии нақши занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2020 оғоз ёфта буд.

9. Таҳия, қабул ва татбиқи қонунгузорӣ ва такмили минбаъдаи он дар соҳаи баланд бардоштани мақоми зан дар ҷомеа барои беҳтар шудани сатҳи иҷтимоӣ иқтисодӣ, фарҳангӣ ва маърифати ҳуқуқӣ иқтисодии оилаҳо, пешгирии зӯроварӣ нисбати занон, ҷамоиятгардонии нақши занон дар ҷомеа, иштироки ҷамоиятӣ онҳо дар идоракунии давлат, аз ҳисоби бонувони лаёқатманд тарбия намудани мутахассисони боистеъдоду донишманд ва баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии занон равона карда шудааст.

10. Дар Тоҷикистон нисфи аҳолии кишварро занон ташкил медиҳанд. Аз ин рӯ, ноил гаштан ба рушди устувор дар кишвар бидуни бартараф намудани нобаробарии гендерӣ, васеъ намудани имкониятҳои занон барои истифодаи ҳуқуқҳои худ, таъмини баробарии гендерӣ, бартараф намудани сабабҳои асосии ҳуқуқмаҳдудкунии гендерӣ имконнопазир аст. Асоси пешрафт дар самти рушди устувор ва ба даст овардани баробарии амалии занону мардон бояд тавсеаи имкониятҳои иқтисодӣ, сиёсӣ ва иҷтимоӣ занон, муносибат ба занон на танҳо ҳамчун ба гурӯҳи осебпазир, балки ҳамчун иштирокчиёни ҷамоиятӣ ҷомеа бошад.

11. Тоҷикистон тибқи Феҳристи норасоии гендерии соли 2016 миёни 144 мамлакат дар ҷои 93-юм қарор дошта, дар гурӯҳбандии соли 2016 танҳо аз рӯи яке аз ҷаҳор нишондиҳандаи асосӣ – таъмини баробарии занон ва мардон дар ҳаёти иқтисодӣ дар ҷойи 47-ум ҷойгир гаштааст. Аз ҷиҳати дастрасии занон ба таҳсилот дар ҷойи 118-ум, аз рӯи имкониятҳо дар соҳаи тандурустӣ – дар ҷойи 126-ум қарор дорад.

12. Мувофиқи натиҷаҳои интиҳоботи соли 2020 ба Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон 8 зан ё 25,8 фоиз ва Маҷлиси намояндагон 15 нафар ё 23,8 фоиз интиҳоб шуданд, ки нисбат ба интиҳоботи гузашта қариб 4 фоиз зиёд мебошад. Шумораи занон дар маҷлисҳои вакилони халқи шаҳри Душанбе ба 41,5 фоиз, вилоятҳои Хатлон қариб 35 фоиз, Суғд беш аз 33 фоиз, Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон зиёда аз 34 фоиз ва шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ қариб ба 30 фоиз расидааст.

13. Ба ҳолати якуми январи соли 2021 аз шумораи умумии 19210 хизматчиҳои давлатӣ 4485 нафар ё 23,4 фоизро занон ташкил медиҳанд.

14. Саҳми занон дар рушди соҳаҳои илму маориф ва тандурустии мамлакат торафт афзуда истодааст. Тибқи маълумоти оморӣ соли 1991 дар соҳаи маорифи кишвар 118,5 ҳазор омӯзгор фаъолият менамуд, ки 41 фоизи онҳоро занону духтарон ташкил медоданд. Имрӯз дар соҳаи маорифи кишвар ҳиссаи занон 73 фоизро ташкил медиҳанд.

15. Дар соҳаи тандурустӣ соли 1998 аз 45 ҳазор корманд 25 ҳазор нафари онҳо занону духтарон буданд. Ҳоло дар соҳаи тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии кишвар 110 ҳазор корманд фаъолият менамояд, ки аз онҳо беш аз 68 фоизро занон ташкил медиҳанд.

16. Фаъолияти занон дар соҳаи кишоварзӣ ва рушди иқтисодиёти кишвар низ назаррас буда, ҳоло шумораи роҳбарони хоҷагиҳои деҳқонӣ аз ҳисоби занон 35600 нафар ва занони соҳибкор 77400 нафарро ташкил медиҳад.

17. Чудо намудани қарз яке аз василаҳои беҳтар намудани шароити иқтисодии занон ва оилаҳо мебошад. Соли 2020 ба занони соҳибкор ба маблағи 2 миллиарду 100 миллион сомонӣ қарз дода шудааст.

18. Мушкилоти камбизоатӣ ва нобаробарии гендерӣ бо ҳам зич алоқаманданд. Бартараф кардани камбизоатӣ то ба ҳол мушкилоти ҳалталаб боқӣ мондааст. Дастрасии нобаробар ба таҳсилот, тандурустӣ ва ғайра дар оилаҳои камбизоат дар муқоиса бо оилаҳои таъминоташ хубтар бештар эҳсос мегардад. Вазъи иҷтимоии мардон ва занон ба сатҳи таҳсилотии онҳо зич алоқаманд аст. Ин мушкилот духтарон ва занонро дар ҳолати ногувор қарор дода, имкониятҳои онҳоро барои иштироки баробар дар рушди иҷтимоӣ иқтисодии кишвар маҳдуд мекунад.

19. Стратегияи мазкур ба тайёр намудани мутахассисон оид ба масъалаҳои баробарии гендерӣ ва ҳалли мушкилоте нигаронида шудааст, ки метавонанд дар таҳияи сиёсати миллии вобаста ба мавқеи баробарии гендерӣ, амалисозии ҳуқуқҳои занон, зиёд гаштани занон дар ҷараёни қабули қарорҳо дар ҳамаи зинаҳо, таъмини ҳуқуқҳои баробар барои иштироки занон дар

бозори меҳнат, ҳифзи саломатии занон ва пешгирии зӯрварӣ нисбат ба занон кумак расонанд.

20. Чалби ташкилоту иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ барои ҳалли масъалаҳои гендерӣ, баргузориҳои чорабиниҳои муштарак ва ба таври доимӣ ташкил намудани ҳамкориҳои байни Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, вазорату идораҳо ва ташкилотҳои ҷамъиятии занон ҳангоми ҳаллу фасли масъалаҳои назарраси иҷтимоӣ мусоидат менамояд. Чорабиниҳои дар Стратегияи мазкур пешбинигардида метавонанд ҳам дар сатҳи давлатӣ ва ҳам дар заминаи давлатию ҷамъиятӣ татбиқ карда шаванд.

2. МАҚОМИ ЗАН ДАР ҲАЁТИ ҶАМЪИЯТИЮ СИЁСИИ МАМЛАКАТ

21. Дар мамлакатҳои ҷаҳон, аз ҷумла Тоҷикистон занон мавқеи сусти ками роҳбарии сиёсиро ишғол меkunанд. Давлат ба мардон ва занон ҳуқуқи баробари иштирок дар ҳаёти ҷамъиятӣ ва сиёсӣ, аз ҷумла дар соҳаи идоракунии давлат, ҳуқуқи интихоботӣ, қабул шудан ба хизмати давлатиро ҳангоми таъин ё интихоб шудан ба мақомоти давлатӣ кафолат медиҳад.

22. Татбиқи сиёсати давлатӣ дар самти таъмини ҳуқуқ ва имкониятҳои баробари занону мардон, таъмини баробарии гендерӣ дар ҳаёти сиёсӣ, зиёд намудани намояндагии занон дар мақомоти иҷроия ва намояндагии ҳокимияти давлатӣ дар ҳама сатҳҳои идоракунии яке аз ҳадафҳои Стратегия мебошад.

23. Дар ин раванд мушкилоти зерини ҳалталаб дида мешавад:

- иштироки нобаробари мардону занон дар хизмати давлатӣ, бахусус дар сатҳи ишғоли мансабҳои, ки ваколати қабули қарорро доранд;

- намояндагии нокифояи занон дар шохаҳои ҳокимияти давлатӣ, намояндагии ками онҳо дар вазифаҳои роҳбарикунанда ва дар ташкилот новобаста аз шакли моликият;

- мавҷудияти қолабҳои кӯҳнаи марбут ба нақши занон дар ҷомеа ва баробарҳуқуқии занону мардон;

- маҳдуд будани василаи самарабахши пешбарии занон дар сатҳи қабули қарорҳо;

- мавҷуд набудани стратегия ва барномаҳои пешбарии занон ба мақомоти давлатӣ дар фаъолияти ҳизбҳои сиёсӣ;

- номукамалии фаъолияти ташкилотҳои ҷамъиятии занон, парокандагии кӯшишҳои ташкилотҳои занон, ки ба ҳифзи манфиатҳои занон нигаронида шудаанд;

- мавҷудияти хурофот ва таассубҳои ҷамъиятӣ, ки ба пешрафт ва фаъол гаштани нақши занон монеа эҷод менамоянд;

- нокифоя будани ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии занон барои расидан ба баробарии гендерӣ;

- дар сатҳи зарурӣ иҷро ва татбиқ нагардидани санадҳои қонунгузори марбут ба оила, занон ва кӯдакон;

- нокифоягии таҷрибаи сиёсӣ ва идоракунии ҳуди занон.

24. Дар ин давра натиҷаҳои мусбии назаррас дар самтҳои зерин ба даст оварда шуд:

- таъмини имкониятҳои баробар барои занон дар сиёсат, ки ба беҳбудии вазъи корҳо дар мамлакат мусоидат намуданд;

- таъмини иштироки бештари занон дар сохторҳои идоракунии шаклҳои гуногуни роҳбарӣ;

- баррасии масъалаи ҷорӣ кардани имтиёзҳо барои занон ҳамчун тадбири муваққатӣ бо мақсади таъмини иштироки доираи нисбатан васеи онҳо дар мақомоти иҷроия ва намоёндагии ҳокимияти давлатӣ бо дар назар доштани талаботи Конвенсия дар бораи барҳам додани тамоми шаклҳои таъбиз нисбат ба занон;

- ташкил намудани ҳамкориҳо бо созмонҳои байналмилалӣ ва ҷамъиятӣ доир ба масъалаҳои дастрасӣ ба имкониятҳои баробари мардон ва занон, баланд бардоштани нақши занон дар ҷомеа;

- омӯختани таҷрибаи кишварҳои пешрафта оид ба масъалаҳои фаъолгардонии занон дар ҳаёти сиёсии ҷомеа.

25. Баҳри ноилгардӣ ба ҳадафҳо чунин афзалиятҳо пешбинӣ мегарданд:

- васеъ намудани ваколатҳо ва имкониятҳои мақоми ваколатдори давлатии соҳаи занон оид ба пешбурди сиёсати давлатии гендерӣ, баланд бардоштани мақоми занон дар ҷомеа ва фаъолгардонии нақши онҳо дар

ҳама соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ, аз ҷумла сиёсат, иқтисод, ҳуқуқ, маънавиёт ва фарҳанг;

- таъмини ташаккули маблағгузориҳои ба самти сиёсати давлатии гендерӣ равонашуда;

- ҷалби бештари занон ба фаъолияти сиёсӣ ва иқтисодӣ.

26. Амалигардонии стратегияи мазкур самтҳои зеринро дар бар мегирад:

- ташкил намудани омодагории занон ҷиҳати иштирок дар фаъолияти сиёсӣ ва идоракунӣ, таъмини иҷрои барномаҳои дахлдори гендерӣ, маблағгузориҳои онҳо, инчунин, ташаккули захираи мутахассисон аз ҳисоби занон барои кор дар мақомоти идоракунии сатҳҳои гуногун;

- баланд бардоштани ҳассосияти гендерии кормандони тамоми шохаҳои ҳокимият;

- таҳияи механизмҳои институтсионалӣ дар сиёсатҳои соҳавӣ оид ба иҷрои уҳдадорҳои миллӣ ва байналмилалӣ доир ба таъмини баробарии гендерӣ ва тавсеаи ҳуқуқи имкониятҳои занон;

- баррасии масъалаи таъсиси гурӯҳҳои гендерӣ дар ҳамаи вазорату идораҳо;

- ҷорӣ намудани омӯзиши равиши гендерӣ барои ҳамаи хизматчиёни давлатӣ;

- ташкил намудани ҳамкориҳои судманд бо ташкилотҳои ҷамъиятии занон, ҷавонон, иттифоқҳои касаба ва дигар ташкилотҳо, ки дар самти беҳдошти вазъи занон фаъолият менамоянд;

- гузаронидани муҳокимаҳои ҷамъиятӣ оид ба масъалаҳои идомаи ҷудо намудани квота барои занон ҳангоми қабул ба хизмати давлатӣ, интихоб ба мақомоти маҳаллӣ ва марказии ҳокимияти давлатӣ;

- дар муассисаҳои таҳсилоти олии ҷумҳурӣ ба роҳ мондани дарсҳо ва мавзӯҳои омӯзишӣ ҷиҳати тайёр намудани мутахассисон ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ оид ба масъалаҳои гендерӣ;

- ташкили таъминоти иттилоотии сиёсати баробарии гендерӣ, инъикоси беғарзонаи мушкилоти занон ва мардон дар воситаҳои ахбори омма, ташаккули мартабаи мусбии занони муваффақ;

- пешбурди корҳои тадқиқотии шарҳиҳолӣ (биографӣ) оид ба пешрави мансабии занони комёб дар шохаҳои мухталифи ҳокимияти давлатӣ;

- ташкил намудани ҷорабиниҳои иттилоотию таблиғотӣ, ки ба фаъолгардонии иштироки занон дар дигаргунсозҳои иҷтимоию сиёсӣ, афзудани теъдоди онҳо дар мақомоти ҳокимияти давлатӣ равона шудаанд;

- тавассути барномаҳои давлатию ғайридавлатӣ дастгирии фаъолияти ташкилотҳои ҷамъиятии занон;

- идома додани таҷрибаи тайёр намудан ва пешбарии занони сарвар тариқи омӯзиш дар мактабҳои сарварон ва дигар механизмҳои омӯзишӣ;

- тавассути ташкили семинару тренингиҳо пеш бурдани корҳои маърифатӣ бо роҳбарон ва аъзои ҷизбҳои сиёсӣ, васеъ намудани ҳамкориҳои мақомоти давлатӣ бо иттиҳодияҳо ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ки дар самти ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои оила, занону кӯдакон фаъолият менамоянд;

- омӯзиш ва истифодаи таҷрибаи пешқадами байналмилалӣ оид ба масъалаҳои фаъолнокии занон;

- ташкил ва баргузори барномаҳои омӯзишӣ барои баланд бардоштани малакаву кордонии занон-роҳбарони сохторҳои худидоракунии маҳаллӣ ва роҳбарони ҷамоатҳои шаҳраку деҳот.

27. Натиҷаҳои ҷашмдошт дар ин самт:

- санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунанда такмил дода шуда, санадҳои меъёрии ҳуқуқии нав дар самти сиёсати давлатии гендерӣ қабул мегарданд;

- теъдоди занон дар мансабҳои роҳбарикунанда зина ба зина бештар гардида, иштироки васеи онҳо дар ҳамаи соҳаҳо таъмин мешавад;

- масъалаи таъсиси Шӯрои миллӣ оид ба гендер баррасӣ мегардад;
- дар сиёсати соҳавӣ муқаррароти танзимкунандаи уҳдадорихоӣ миллӣ ва байналмилалӣ оид ба таъмини баробарии гендерӣ ва тавсеаи ҳуқуқи имкониятҳои занону духтарон ворид карда мешаванд;
- маблағгузориӣ ба самти таъмини баробарии гендерӣ ва фаъолгардонии нақши занон дар ҷомеа равонашуда ташаккул меёбад.

3. ФАЪОЛГАРДОНИИ ШУҒЛИ ЗАНОН ВА НАҚШИ ОНҲО ДАР БОЗОРИ МЕҲНАТ

28. Мардон ва занон ба меҳнат, аз ҷумла интихоби касб, кор ва ҳифзи меҳнат, дастрасии баробар ба ҷойҳои холии корӣ, пешравӣ дар хизмат, музди баробар ҳангоми меҳнати якхела, имкониятҳои баробар барои тақмили ихтисос ва бозомӯзӣ доранд. Мавҷудияти чораҳои махсус барои занон дар муносибатҳои меҳнатӣ вобаста ба таъмини баробарии гендерӣ маҳдудият ҳисобида намешавад.

29. Фароҳам овардани шароит барои амалӣ намудани ҳуқуқ ва имкониятҳои иқтисодии занон ва таъмини иштироки баробари онҳо дар ҳаёти ҷомеа, таъмини баробарии гендерӣ дар соҳаи шуғл, баланд бардоштани қобилияти рақобатпазирии занон дар бозори меҳнат яке аз ҳадафҳои асосии Стратегияи мазкур мебошад.

30. Дар ин раванд чунин мушкилоти ҳалталаб мавҷуданд:

- мавҷудияти нобаробарихоӣ дорои хусусияти гендерӣ дар тамоми бахшҳо;
- иштироки нокифояи занон дар ислоҳоти иқтисодиву иҷтимоӣ;
- баланд будани сатҳи бекорӣ дар миёни занон;
- сатҳи пасти маълумотнокӣ ва малакаҳои кории занон, бахусус дар деҳотҷойҳо;
- ҳаҷми назарраси пардохтнашудаи меҳнати хонагии занон дар натиҷаи иҷрои вазифаҳои репродуктивӣ, рушди нокифояи инфрасохтори иҷтимоӣ, бахусус дар деҳот;
- мавқеи нисбатан сусти рақобатпазирии занон дар бозори меҳнат;
- дар байни аҳолии камбизоат ҳанӯз зиёд будани теъдоди занон, аз ҷумла аз табақаҳои осебпазир (занони нафақахӯр ва маъҷуб, модарони танҳо, модароне, ки дар тарбияи худ кӯдакони маъҷуб доранд, ҳамсарони муҳочирони меҳнатӣ);
- нокифоягии тадқиқот ва омӯзишҳо оид ба масъалаи таъбири занон дар соҳаи шуғл;
- дар натиҷаи таъсири баъзе омилҳои объективӣ мушкил гаштани вазъияти заноне, ки бо меҳнати дорои музди ҳадди ақал, хавфнок ва

гайрирасмӣ машғуланд, бахусус занони деҳот, ки аз кумакҳои ҳамсарони муҳоҷир маҳрум шудаанд.

31. Дар ин давра натиҷаҳои мусбӣ зерин дар ин самтҳо ба даст омадаанд:

- фарогирии теъдоди бештари аҳоли дар амалисозии барномаҳои рушди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи фаъолгардонии нақши занон ва таъмини баробарии гендерӣ;

- тавсеаи имкониятҳои ба занон омӯзонидани малакаву таҳассусҳои наवे, ки дар соҳаҳои истеҳсолоти баландмузд талабот доранд;

- дастгирӣ ёфтани чараҳои таъмини имкониятҳои баробар барои мардон ва занон аз ҷониби созмонҳои байналмилалӣ;

- ҳамкориҳои ташкилотҳои ҷамъиятии занон бо созмонҳои байналмилалӣ барои баланд бардоштани фаъолнокии занон дар бозори меҳнат;

- мустақкам гаштани робита бо ташкилотҳои миллӣ, минтақавӣ ва байналмилалӣ, ки ба масъалаҳои пешравии иқтисодии занон машғуланд;

- тадбирҳои рушди омори гендерӣ дар соҳаи шуғлноки.

32. Баҳри ноилгардӣ ба ҳадафҳо чунин афзалиятҳо пешбинӣ мегарданд:

- андешидани чораҳо оид ба пешбарии иқтисодии занон ва таҳияи сиёсати давлатӣ доир ба шуғли пурмаҳсул барои занон;

- васеъ намудани барномаҳои шуғли кӯтоҳмуддат бо дар назар доштани талабот ва манфиатҳои мардону занон, ҷавонон, шахсони имконияташон маҳдуд ва дигар гурӯҳҳои иҷтимоӣ;

- баланд бардоштани сатҳи шуғлноки дар асоси принсипи баробарии гендерӣ, коҳиш додани сатҳи бекорӣ;

- фароҳам овардани баробарии гендерӣ дар соҳаи меҳнат;

- таъмини дастрасии занон бо ҷойҳои корӣ, махсусан берун аз баҳши кишоварзӣ;

- ташаккули заминаҳо барои рушди шуғли фосолавӣ барои занон дар заминаи баланд бардоштани саводнокии рақамӣ;

- зиёд намудани нишондиҳандаҳои омори гендерӣ дар соҳаи шуғлноки;

- гузаронидани мониторинги мутаносиби гендерии шуғлноки дар ҳама соҳаҳои истеҳсолот;

- аз ҷиҳати иқтисодӣ ва ҳуқуқӣ маърифатнок намудани занон.

33. Амалигардонии ҳадафҳои мазкур дар ин самт тадбирҳои зеринро дар бар мегирад:

- таҳияи санадҳои қонунгузорӣ доир ба омилҳои ҳавасмандгардонии иқтисодӣ ва имтиёзҳои, ки ҳавасмандии корфарморо ҷиҳати ба кор қабул кардани шахрвандони дорои уҳдадорӣҳои оилавӣ, аз ҷумла вобаста ба вақти кори нопурра, ҷадвали васеи корӣ ё кор дар хона;

- таҳияи механизмҳои ҳифзи ҳуқуқии кормандон ҳангоми ҳуқуқмаҳдудкунии гендерӣ дар ҷойи кор;

- васеъ гардонидани барномаҳои шуғлнокии кӯтоҳмуддат бо дар назар доштани талаботи занон, бахусус занони маъҷуб;

- такмили махзани оморӣ ва таҳлили арзёбиву таҳияи дурнамои вазъи шуғлнокии аҳоли бо дар назар доштани ҷанбаҳои гендерӣ;

- таҳия намудани маҷмуи кафолатҳо барои дастрас будани баробарии гендерӣ ҳангоми пешравӣ дар хизмат ва фароҳам овардани шароит барои дар як вақт соҳиб шудан ба комёбиҳои хизматӣ ва иҷрои ҳамзамонии уҳдадорӣҳои оилавӣ ва тарбияи фарзандон;

- идома додани усулҳои нави дастгирии занон ва мардоне, ки ба нигоҳубину тарбияи кӯдакон машғуланд, инчунин механизмҳои ҷалби мардон ба тарбияи кӯдакон;

- гузаронидани таҳлил ва омӯзиши вазъи занон дар байни аҳли меҳнат ва ҷойҳои корӣ бо мақсади ҷамъоварии пешниҳодот вобаста ба риояи ҳуқуқ ва имкониятҳои баробарии занону мардон;

- гузаронидани тадқиқоти махсус оид ба муайян намудани сабабҳои нобаробарӣ дар соҳаҳои гуногуни иқтисодӣ;

- ба роҳ мондани баҳисобгирии дурнамои эҳтиёт ба мутахассисон барои иқтисодиёти Тоҷикистон бо дар назар доштани ҷанбаҳои гендерӣ;

- омӯзонидани занон барои истифодаи техникаи кишоварзӣ, ки ба озод шудани захираҳои меҳнатӣ ва афзоиши даромади занони фермер оварда мерасонад;

- ҷалби бахшҳои тиҷоратӣ ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ барои иштирок дар бозомӯзии занони бекор ҷиҳати аз худ кардани тахассусҳои, ки дар бозори меҳнат талабот доранд;

- тавассути кӯшишҳои муштаракӣ мақомоти иҷроия, хадамоти шуғл, ташкилотҳои ҷамъиятиву байналмилалӣ барои занон ташкил ва барузгор намудани дарсҳои ройгон оид ба мутобикгардонии иҷтимоӣ, худташаккулдиҳӣ, фаъолнокӣ, уҳдабароиву ботадбирӣ;

- таҳияи барномаҳои омӯзишӣ барои таълими касбӣ, бозомӯзӣ, такмили тахассуси занон пас аз бозгашт ба кор аз руҳсатии ҳомиладорӣ ва нигоҳубини кӯдак;

- омода намудани мутахассисон дар самти рушди шуғли фосилавӣ барои занон, аз ҷумла занони дорои имкониятҳои маҳдуд ва дигар гурӯҳҳои осебпазири ҷомеа дар заминаи баланд бардоштани саводнокии рақамӣ;

- таҳияи барномаҳои рушди соҳибкориҳои хурд ва оилавӣ, шаклҳои гуногуни худмашғулият, аз он ҷумла, фосилавӣ;

- ҳалли мушкилоти нобаробарии рақамӣ ва дастрасии занон, бахусус занони соҳибкор ба манбаъҳои интернетӣ;

- рушди низоми машваратдиҳӣ ва касбинтиҳобкунии занони дорои қобили меҳнат, мусоидат ба татбиқи барномаҳо, ки аз ҷониби коршиносон баҳои мусбат гирифтаанд;

- дастгирии ҳаматарафаи ҳифз ва рушди шабакаи муассисаҳои томақтабӣ ва берунамақтабӣ, муассисаҳои хизматрасонии иҷтимоӣ, ки барои ҳама шаклҳои оила дастрас мебошанд;

- тақвияти назорати доимии вазъи занон дар бозори меҳнат;

- таҳияи меъёрҳои арзёбии таъсири омилҳои муҳити атроф ва шароитҳои меҳнат ба саломатии занони дар ташкилотҳои шаклҳои гуногуни моликияти ҷаҳонӣ қарордошта;

- фароҳам овардани шароити ҷиҳати таъмини шуғли занони рақобатпазириашон заиф (зانون аз табақаҳои осебпазири аҳолии, занони дорои имконияти маҳдуд ё дар тарбияшон қўдакони маъҷубдошта, модарони серфарзанд, занон-сарварони оилаҳо, занони аз таъминоти ҳамсарони муҳочир худ маҳрумшуда, занони аз маҳбас озодшуда ва ғайра);

- таҳия намудани маҷмӯи чорабиниҳо барои ҳавасмандгардонии корфармо ҷиҳати истифодабарии қувваи корӣ ва ба кор ҷалб намудани занон аз ҷунин гурӯҳҳои осебпазир.

34. Натиҷаҳои ҷашмдошт дар ин самт:

- ба шуғли пурмаҳсул теъдоди бештари занон ҷалб мегарданд;
- манфиатҳои гурӯҳҳои осебпазири аҳолии ба инобат гирифта мешаванд;
- дар байни занон сатҳи бекорӣ коҳиш меёбад;
- теъдоди занони дорои таҳсилоти касбӣ афзоиш меёбад;
- корфармо ҷиҳати ба кор қабул намудан ва истифодаи меҳнати занон ҳавасманд мегардад;
- номуносибии гендерӣ дар бозори меҳнат коҳиш меёбад;
- муносибатҳои меҳнатӣ ба расмият даровард, ҳифзи иҷтимоии занон тақвият меёбад.

4. ДАСТГИРИИ РУШДИ СОҲИБКОРИИ ЗАНОН

35. Мардон ва занон дар пешбурди ҷаҳонӣ соҳибкорӣ дар ҳамаи соҳаҳо ва шаклҳои пешбининамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқҳои баробар доранд. Давлат баробарии ҳуқуқи мардон ва занонро дар таъсири ташкилотҳои тичоратӣ, дастрасии баробар ба гирифтани иҷозатнома, ҳимоя ва дастгирии соҳибкорӣ, ҷорӣ намудани андозбандии имтиёзноки соҳибкоронро новобаста аз ҷинс, инчунин, ҳавасмандгардонии занонро баҳри пешбурди ҷаҳонӣ соҳибкорӣ қафо наметавонад.

36. Таъмини баробарии гендерӣ дар соҳаи иқтисодӣ, ҳавасмандгардонии занон барои ба амал баровардани ҷаҳонӣ соҳибкорӣ, дастрасии баробар ба захираҳои молиявӣ тавассути қарздиҳии дастрас, ташаккули низоми институтсионалии дастгирии рушди соҳибкории занон омилҳои асосии рушди соҳибкории занон мебошад.

37. Дар ин рағбанд ҷунин мушкилот мавҷуданд:

- маҳдуд будани механизмҳои самаранок ҷиҳати рушди соҳибкории занон;
- мушкилот дар дастрасӣ ба захираҳои молиявӣ дар соҳаи қарздиҳӣ;
- нобаробарӣ дар тақсими захираҳо байни мардон ва занон, ки сабаби асосии ба занон дастрас набудани захираҳои молиявӣ, мушкилоти дастрасӣ ба қарзҳо бо сабаби набудани моликияти қафо наметавонад;

- нокифоягии иттилоот ва маърифати ҳуқуқии занон оид ба соҳибкорӣ;
- номукамал будани таҳлили гендерӣ ва нишондодҳои гендерие, ки натиҷаҳои татбиқи сиёсати гендериро дар соҳаи иқтисодиёт ва соҳибкорӣ инъикос менамояд;
- паст будани рақобатпазирии занон дар бозори меҳнат бинобар тақсимоли нобаробарии вазифаҳои хонавода дар байни аъзои оила;
- мавҷуд набудани захираҳои молиявии зарурӣ ва сари вақт дастрас набудани он ҷиҳати оғози соҳибкорӣ (стартапҳо);
- новобаста аз зиёд намудани филиалҳои бонкҳои алоҳидаи тичоратӣ дар минтақаҳо, боқӣ мондани мушкilotи барасмиятдарории ҳуҷҷатҳо барои гирифтани қарз;
- амалӣ нагардидани низоми мониторинги истеҳсол ва фурӯши маҳсулоти кишоварзӣ ва иттилоотонии истеҳсолкунандагони маҳсулоти кишоварзӣ;
- суғурта гардидани мавқеи рақобатпазирии занон, пеш аз ҳама, дар соҳаҳои дорои музди баланд;
- пуршиддат гардидани рақобат дар бозорҳои мол, хусусан дар бозорҳои маҳсулоти ғайриистеъмолӣ.

38. Дар ин давра натиҷаҳои мусбӣ зерин дар ин самтҳо ба даст оварда шуданд:

- амалӣ гаштани як қатор ислоҳоти сохторӣ дар самти дастгирии соҳибкорӣ ва ислоҳоти замин, ки ба беҳдошти муҳити соҳибкорӣ равона гаштаанд, фароҳам омадани заминаҳо барои рушди ташаббуси инфиродии қисми аз лиҳози иқтисодӣ фаъоли аҳоли, рушди соҳибқорӣ хурд ва миёна;
- қабули қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи таъсиси грантҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои рушди соҳибқорӣ занон;
- тақвияти талошҳои Ҳукумат дар ин самт бо дастгирии созмонҳои байналмилалӣ, Бонки Умумичаҳонӣ, Барномаи Рушди Созмони Милали Муттаҳид, Бонки Осиёгии Рушд, Бонки Аврупоии Таҷдид ва Рушд, Агентии Иёлоти Муттаҳидаи Амрико оид ба рушди байналмилалӣ;
- фаъолияти сохторҳои ҷамъиятӣ, ки ба рушд ва ҳифзи манфиатҳои соҳибқорӣ хурду миёна мусоидат мекунанд, аз ҷумла Ассотсиатсияи созмонҳои молиявии хурди Тоҷикистон, Ассотсиатсияи миллии тичорати хурд ва миёна, Ассотсиатсияҳои занони соҳибқорӣ Тоҷикистон, Ассотсиатсияи миллии хоҷагиҳои деҳқонӣ (фермерӣ) ва ғайра;
- фароҳам овардани фазои мусоиди рушди муътадили соҳибқорӣ барои дастгирии табақаи нави соҳибмулкон, рушди институтҳо ва сохторҳои нави ҷомеаи шаҳрвандӣ;
- таъмини дастрасии занон ба захираҳои молиявӣ, маблағгузориҳои хурд ҳамчун манбаи асосии рушди соҳибқорӣ хурду миёна;

- тавассути маблағгузорӣ дар дохили мамлакат дастгирии ташкилотҳои молиявии хурди машғули хизматрасониҳои молиявии сокинони деҳот,

хамчунин, нафароне, ки дар минтақаҳои дурдаст зиндагӣ мекунанд, тавсеаи иштироки ташкилотҳои молиявии хурд дар тамоми минтақаҳои ҷумҳурӣ;

- васеъ кардани дастрасии занон ба қарзҳо, сода кардани раванди дарёфти қарзҳо, омӯзонидани малакаву касбҳои наवे, ки соҳаҳои истеҳсолоти дорои музди баланд ниёз доранд;

- барқарорсозии заминаи илмию техникии деҳот – хадамоти селексионӣ, тухмипарварӣ, навъозмоӣ, зотпарварӣ, агрохимиёвӣ, ҳамчунин масъалаҳои амнияти кишоварзӣ ва ғайра.

39. Баҳри ноилгардӣ ба ҳадафҳо чунин афзалиятҳо пешбинӣ мегарданд:

- фароҳам овардани шароит барои амалӣ намудани ҳуқуқи имкониятҳои иқтисодии занон ва таъмини иштироки баробари онҳо дар ҳаёти ҷомеа;

- баланд бардоштани фаъолнокии занон дар баҳши иқтисодиёт, дастгирии соҳибкории занон;

- таҳияи дурнамои рушди иҷтимоию иқтисодии дорои ҷанбаи гендерии мамлакат, таҳлили саҳми мардон ва занон ба натиҷаҳои иқтисодии сиёсати макроиқтисодии амалишаванда;

- қабули барномаҳо оид ба таъмини дастрасии баробари занони деҳот ба захираҳои иқтисодӣ;

- баланд бардоштани маълумоти гендерии кормандони сохторҳои, ки дар рушди соҳаи соҳибкорӣ ва заминсозӣ фаъолият мекунанд;

- такмили таҳассуси касбии роҳбарон ва мутахассисон дар соҳаи кишоварзӣ ва хоҷагии об бо дар назар доштани зиёд намудани теъдоди занон;

- баланд бардоштани маърифати иқтисодӣ ва ҳуқуқии ҳамаи гурӯҳҳои аҳоли.

40. Амалигардонии ҳадафҳои мазкур дар ин самт тадбирҳои зеринро дар бар мегирад:

- баланд бардоштани фарҳанг ва саводнокии соҳибкорӣ дар сатҳи миллий, аз ҷумла байни занон, зиёд намудани шумораи бизнес-инкубаторҳо, паркҳои технологӣ, форумҳо ва тренингҳо;

- пешниҳод намудани имтиёзҳо баҳри ҷалби фаъоли занон ба фаъолияти соҳибкорӣ;

- васеъ намудани табиғу ташвиқи омӯхтани касбу ихтисосҳои дар бозори меҳнат талабгор;

- баланд шудани рақобатпазирии занон дар бозори меҳнат бо истифода аз маҷмӯи чораҳои дастгирӣ (машваратдиҳӣ, кумак дар омӯзиш

- ва таъмин бо ҷойи кор), рушди минбаъдаи соҳибкорӣ ва худмашғулият байни занон;

- бозомӯзии касбии занон, омӯзонидани қобилияти идоракунии ва пешбурди фаъолияти соҳибкорӣ;

- таҳияи шабакаи васеи марказҳои таҳсилоти иқтисодӣ, такмили тадбирҳо оид ба рушди соҳибкории хурду миёна бо роҳи дастгирии молиявии соҳибкорӣ, рушди васеи хизматрасониҳои машваратӣ ва тичоратӣ (маркетингӣ);

- таҳияи механизмҳо чиҳати ба соҳибкорӣ чалб намудани занон ва мусоидат ба рушди корхонаҳои навтаъсисдодаи онҳо;

- рушди шуғли занон дар соҳаи кишоварзӣ, аз ҷумла дар соҳаи коркарди маҳсулоти кишоварзӣ;

- ба омӯзиши касбҳои техникӣ фаро гирифтани теъдоди бештари духтарон ва занон;

- ташкили омӯзишҳо барои занони деҳот бо мақсади баланд бардоштани донишҳои иқтисодӣ ва малакаҳои ташкилу рушди соҳибкорӣ;

- чалби баҳши тичоратӣ ва ташкилоти ҷамъиятӣ чиҳати иштирок дар бозомӯзии занони бекор вобаста ба касбҳои бозоргир бо дар назар доштани хоҳиш ва сатҳи таҳсилот.

41. Натиҷаҳои ҷашмдошт дар ин самт:

- нишондиҳандаҳои шумораи занони ба соҳаи соҳибкорӣ чалбшуда то 35 фоиз афзоиш меёбад;

- ҳиссаи занони соҳибии замин ва роҳбарони хоҷагиҳои деҳқонӣ (фермерӣ) зиёд мегарданд;

- иштироки васеи занон дар рушди иқтисодиёти кишвар таъмин мегардад;

- сатҳи некуаҳволии аҳоли баланд мегардад.

5. БАЛАНД БАРДОШТАНИ САТҲИ ТАҲСИЛОТИ ЗАНОН

42. Давлат таъмини шароити баробари дастрасии мардон ва занонро ба гирифтани таҳсилоти асосӣ, умумӣ, ибтидоӣ, миёна, олии касбӣ, таҳсилоти пас аз муассисаҳои таҳсилоти олий, ҳамаи намудҳои таҳсилоти касбӣ ва тақмили ихтисос, иштирок дар амалисозии раванди таълимӣ ва илмӣ кафолат медиҳад.

43. Баланд бардоштани сатҳи таҳсилоти занони Тоҷикистон, таъмин намудани баробарӣ ва дастрасӣ ба ҳамаи зинаҳои таҳсилот, таъмини иштироки васеи занон дар амалисозии ҷараёни таълимӣ ва илмӣ ҳадафи асосии Стратегия аст.

44. Дар ин раванд чунин мушкилот мавҷуданд:

- нокифоягии фарогирии духтарон, махсусан духтарони деҳот ба низоми таҳсилоти миёнаи умумӣ;

- мавҷудияти баъзе қолабҳои шахшудаи хурофотӣ дар ҷомеа оид ба муҳиму зарур набудани таҳсилоти ҳаматарафаи замонавӣ касбӣ барои духтарон;

- нокифоягии фаъолнокии занон дар ҳаёти сиёсӣ ва бозори меҳнат вобаста ба сатҳи таҳсилот;

- масрафи зиёди неруи ҷисмонӣ ва вақти занон барои иҷрои корҳои хона ва надоштани вақти кофӣ барои омӯзиш, баланд бардоштани таҳассус ва худомӯзӣ;

- надоштани одитарин донишҳои асосии ҳуқуқӣ, ки имконияти занонро барои ҳимояи ҳуқуқ ва амалисозии имкониятҳои худ маҳдуд менамояд;

- нарасидани коршиносон оид ба ташҳиси гендерии барномаҳои таълимӣ дар самти таҳия ва татбиқи барномаҳои аз нигоҳи гендерӣ ҳассос;

- нокифоягии инъикоси мушкilot ва монеаҳо чиҳати иштироки занон дар чараёни таҳсил дар воситаҳои ахбори омма.

45 Дар ин давра натиҷаҳои мусбӣ зерин дар ин самтҳо ба даст оварда шуданд:

- эътирофи таҳсилот ҳамчун кафолати рушди устувори иқтисодӣ ва талаботи бозори меҳнат;

- ҳатмӣ будани таҳсилоти миёнаи пурра;

- чудо гардидани квотаҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки барои гирифтани таҳсилоти олии барои духтарони минтақаҳои дурдаст имконият дод;

- ислоҳоти низоми маориф, ки ба ҳамгирии васеъ ба низоми ҷаҳонии таҳсилот нигаронида шуда, дар доираи он тартиби маблағгузорӣ низ тағйир ёфтааст;

- ташкили низоми доимоамалкунандаи таълими занони сарвар, ки дар сохторҳои идораи давлатӣ кор мекунанд;

- ба барномаҳои низоми таҳсилоти олии ҳамчун фанни ҳатмӣ ворид шудани асосҳои демография ва сиёсати гендерӣ;

- фаъолнокии ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ки ба масъалаҳои таҳсилот, аз ҷумла таҳсилоти занон машғуланд;

- таъсиси марказҳо оид ба омӯзиши баробарии гендерӣ, аз ҷумла дар чараёни таҳсил;

- баланд бардоштани сатҳи донишҳои гендерии омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ, миёна ва олии касбӣ;

- татбиқи амалияи истифодаи индикаторҳои аз чиҳати гендерӣ ҳассоси баҳогузори баҳри рушди низоми маориф;

- тавсеа ва такмили чорабиниҳои маҷмӯӣ оид ба баланд бардоштани сатҳи фарогирии духтарон ба таҳсилоти миёна ва касбӣ, аз ҷумла аҳолии деҳот ва ноҳияҳои дурдаст;

- баланд гардидани сатҳи сифати таҳсил ва таълими занон дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот.

46. Баҳри ноилгардӣ ба ҳадафҳо чунин афзалиятҳо пешбинӣ мегарданд:

- баланд бардоштани фарогирии духтарон ва занон ба таҳсил;

- таъмини ҳамкориҳои сохторҳои дахлдор ва ҷомеаи шахрвандӣ дар ташаккул, татбиқ ва назорати баланд бардоштани сатҳи таҳсилоти занон;

- тақвияти имкониятҳои соҳаи маориф дар самти таъмини баробарии воқеии гендерӣ;

- ворид кардани унсурҳои гендерӣ ба маводи омӯзишию методи муассисаҳои таълимӣ.

47. Амалигардони ҳадафҳои мазкур тадбирҳои зеринро дар бар мегирад:

- бунёди маҳзани таҳлилий оид ба тамоюлҳои демографӣ, маориф ва шуғли занон, таъсири тадбирҳои сиёсӣ дар соҳаи ҳифзи иҷтимоӣ, шуғл, бучети давлатӣ ва соҳибкорӣ ба таҳсили занону духтарон;

- таҳияи барномаҳои рушди соҳаи маориф ва низоми маблағгузорию дорои нишондиҳандаҳои аз нигоҳи гендерӣ ҳассос;

- ворид намудани унсурҳои гендерӣ ба барномаҳои омӯзишию методи муассисаҳои таълимӣ;

- фаъол намудани механизмҳои таъмини саводнокии ҳуқуқӣ ва ҷалби иҷтимоии занон бо дар назар доштани занони деҳот;

- рушди тадқиқоти илмӣ оид ба масъалаҳои баробарии гендерӣ;

- баланд бардоштани сатҳи таъмини муассисаҳои таълимӣ бо кадрҳо ва васоити техникӣ, хусусан дар маҳалҳои аҳолинишини деҳот;

- гузаронидани корҳои иттилоотию маърифатӣ оид ба муҳимият ва зарурати таҳсилоти занон тавассути ҷалби воситаҳои ахбори омма, ташкилотҳои динию ҷамъиятӣ;

- зиёд намудани квотаҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати гирифтани таҳсилоти олии барои духтарони минтақаҳои дурдаст;

- таъмини ба эътибор гирифтани хусусиятҳои минтақавӣ ва дурнамо дар раванди ҷойгир намудани муассисаҳои таҳсилоти касбӣ;

- кумак дар маърифатнокии гендерии шаҳрвандон, аз ҷумла тавассути ташкили курсҳои таълимӣ;

- таъмини иштироки баробари мардон ва занон дар сохторҳои мақомоти маориф ва муассисаҳои илмӣ;

- бунёди муассисаҳои нав, таъмиру таҷдиди муассисаҳои амалкунандаи таълимӣ бо таъмини инфрасохторҳои муносиб (гармӣ, неруи барқ, обтаъминкунӣ, беҳдошт, алоқаҳои иттилоотию коммуникатсионӣ ва роҳ) бо дар назар доштани талаботи гендерӣ;

- мусоидат ба фароҳам овардани муҳити беҳатари таҳсилоти баинобатгирандаи омилҳои гендерӣ дар маҳал, аз ҷумла ғизои ройгон ва муассисаҳои ба манзилҳои истиқоматӣ наздик бо мақсади ба пуррагӣ ба таҳсил фаро гирифтани духтарон дар зинаҳои болоии таҳсилот;

- идомаи таҳияи механизмҳои таҳсил барои духтароне, ки дар вақташ таҳсилоти миёнаи пурра нагирифтаанд;

- дастгирии барномаҳои таҳқиқотии марбут ба масъалаҳои гендерӣ ва фароҳам овардани дастрасӣ ба натиҷаҳои он барои ҳама шахсони манфиатдор.

48. Натиҷаҳои ҷашмдошт дар ин самт:

- фарқият байни аҳолии шаҳр ва деҳот аз рӯи нишондиҳандаҳои сатҳи саводнокии занон моҳиятан коҳиш меёбад;

- теъдоди занони ба фаъолияти Ҷоидаовар машғул дар бозори меҳнат афзоиш меёбад;
- курсҳои таълимӣ оид ба маърифатнокии гендерии шаҳрвандон ташкил карда мешаванд;
- тадқиқоти илмӣ дар масъалаҳои алоҳидаи баробарии гендерӣ гузаронида мешаванд;
- сатҳи таҳсилоти насли наврас, аз он ҷумла, духтарон баланд бардошта мешавад.

6. ЗАНОН ВА ТАНДУРУСТӢ

49. Мардон ва занон ҳуқуқҳои баробар ба ҳифзи саломатӣ ва шароити баробар ба кумаки ройғони тиббӣ дар муассисаҳои давлатии тандурустӣ доранд. Давлат таъмини дастрасии баробари мардон ва занон ба хизматрасонии тиббӣ, таъмини иштироки баробари мардону занонро дар мақомоту муассисаҳои тандурустӣ кафолат медиҳад ва нобаробариҳо миёни мардону занон вобаста ба тафовутҳои биологӣ ва қолабҳои гендерии ба онҳо алоқамандро пешгирӣ менамояд.

50. Баланд бардоштани сатҳу сифати зиндагии занон тавассути тақвияти солимии репродуктивӣ ва солимии модару кӯдак яке аз ҳадафҳои асосии Стратегияи мазкур мебошад.

51. Дар ин раванд чунин мушкилот мавҷуданд:

- нобаробарӣ дар дастрасӣ ба хизматрасониҳои тиббӣ вобаста ба сатҳи даромад, таҳсилот ва маҳалли истиқомат (занон дар деҳа ва шаҳр);
- сатҳи пасти таҳассус ва норасоии ҳайати кормандони тиббӣ, махсусан дар деҳот;
- сатҳи пасти даромади оилаҳо, таъсири вазъияти норасоии буҷети оилавӣ ба эҳтиёҷоти занон дар самти таъмини дастрасии пурра ба хизматрасониҳои тиббӣ;
- сатҳи пасти иттилоотонии насли ҷавон дар масъалаҳои солимии репродуктивӣ ва гирифтани кумаки босифат;
- набудани низоми доимоамалкунанда дар гузаронидани тадбирҳои пешгирӣ, ташхису муоина ва табобати бемориҳои ғайригениталӣ, аз он ҷумла, саратони ғадуди сина, гарданаки бачадон, тухмдон ва остеопороз;
- мавҷудияти таҷрибаи таваллудҳои хонагӣ, мавҷудияти хавфи ҳамл ва таваллуди хатарнок, риоя накардани фосолаи байни таваллуд;
- афзоиши теъдоди бемориҳои хатарнок, аз қабилӣ ВНМО/БНМО, сироятҳои бемории гузарандаи чинсӣ, нашъамандӣ, майзадагӣ;
- мавҷуд будани ҳолатҳои худкушӣ аз тарафи занон, духтарони ноболиғ;
- дар натиҷаи паҳншавии бемории сироятӣ зиёд гаштани сарбории занон бо меҳнати хонагӣ ва афзоиши хавфи гирифтани шудан ба вирус дар оилаҳои бемордошта зимни нигоҳубини беморони хона, ки нигоҳубини онҳо асосан бар дӯши занон аст.

52. Дар ин давра чунин натиҷаҳои мусбӣ дар ин самт ба даст омадаанд:

- бунёд ва рушди шабакаи муассисаҳои тиббӣ, имкониятҳо барои ҳифзи занон ва дастрасии онҳо ба хизматрасониҳои тиббӣ фароҳам оварда шуданд;

- лоиҳа ва барномаҳо доир ба солимӣ ва ҳуқуқҳои репродуктивӣ, таъмини сиҳати модарон, пешгирии бемориҳои сироятӣ таҳия ва амалӣ шуда истодаанд;

- барномаҳои ташкилу тақмили кумаки аввалияи тиббию санитарӣ, тайёр кардан ва тақмили ихтисоси кадрҳо татбиқ мешаванд, ки пешниҳоди иттилоотро оид ба соҳаи ҳифзи солимии репродуктивӣ ва бурдани корҳои пажӯҳишӣ дар ин самт дар бар мегиранд;

- ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар самти пажӯҳиш ва инъикоси мушкилоти марбут ба солимии репродуктивӣ ва солимии занон фаъолият мекунанд;

- чорабиниҳои иттилоотӣ дар мавзӯи муҳимияти ширмакконии кӯдак, хизматрасониҳои тиббӣ ба модарону кӯдакон мунтазам доир карда мешаванд;

- дарозумрии аҳоли дар ин давра 1,4 сол зиёд гардида, дар соли 2019 ин нишондиҳанда ба 75,1 сол (мардон 73,5 сол ва занон – 76,8 сол) расидааст;

- фаъолияти марказҳои бухронӣ ба ҳифзи занони ҷабридагони зӯроварӣ, аз он ҷумла барқарорсозии солимии равонии онҳо нигаронида шуда аст.

53. Баҳри ноилгардӣ ба ҳадафҳо чунин афзалиятҳо пешбинӣ мегарданд:

- баланд бардоштани сатҳи маълумотнокии занон, тақвияти иқтисодӣ бахши ҳифзи саломатӣ баҳри таъмини дастрасии воқеии занон ба хизматрасониҳои тиббӣ;

- таъмини татбиқи намунаи муосиру арзишҳои навини илмӣ дар самти солимии аъзои оила ва тақмили омори тиббӣ;

- бартараф кардани номутаносибӣ байни шахру деҳот дар самти дастрасӣ ва сифати хизматрасониҳои тиббию профилактикӣ.

54. Амалигардонии ҳадафҳои мазкур тадбирҳои зеринро дар бар мегирад:

- ташкили тадқиқотҳо оид ба тамоюлҳои демографӣ, беморшавӣ, солимии репродуктивии занон ва духтарони но болиғ, таъсири тадбирҳои тиббию санитарӣ ба саломатӣ дар доираи сиёсати шуғл ва ҳифзи иҷтимоӣ, маориф ва муҳити зист;

- таҳияи барномаҳои рушди соҳаи ҳифзи саломатӣ ва маблағгузориҳои соҳа бо дар назар доштани нишондиҳандаҳои аз лиҳози гендерӣ ҳассос;

- роҳандозӣ ва амалӣ кардани фаъолияти ҷамоаҳои ҷамоаҳои мақомоти ҳокимияти давлатии ҳама зинаҳо, ташкилотҳои ҷамъиятиву байналмилалӣ, хайриявӣ барои гузаронидани чорабиниҳои иттилоотӣ дар самти дастгирии саломатӣ, натиҷагирӣ аз вазъият ва амалӣ намудани барномаҳо дар соҳаи тандурустии занону модарон;

- таъмини ҳарчи бештар бо кадрҳо, мутахассисон намудани муассисаҳои тиббӣ, хусусан дар деҳот, бо таҷҳизоти техникаи тиббии муосир;

- дар заминаи шубаҳои амалкунандаи онкологӣ ва солимии репродуктивӣ таъсиси бахшҳои ташхиси саривақти (скрининг)-и саратони гадуи сина;

- татбиқи босамари барномаҳои солимии репродуктивӣ ва танзими оила;

- андешидани чораҳо оид ба пешгирии худкушӣ, аз ҷумла таъсиси шабакаҳои телефонҳои боварӣ, марказҳои бухронии занон;

- таъмини дастрасии ҳамаи занон ва духтарон ба маърифату маълумот оид ба масъалаҳои алоқаи ҷинсӣ ва таваллуди кӯдак, модарии беҳавф ва ширмакконии кӯдакон, истеъмоли дурусти ғизо ва пешгирии сӯистифода аз маводи мадҳушкунанда ва нашъаовар;

- мусоидат ба баланд бардоштани сатҳи дониш ҷиҳати коҳиши ҳомиладории номатлуби ҷавонон ва исқоти ҳамли номатлуб;

- таҳия намудани маҷмӯи ҳуҷҷатҳо оид ба рушди хизматрасонии тиббӣ барои занони ҳомила ва кӯдакони навзод дар минтақаҳои кишвар;

- такмил додани маҳзани маълумот оид ба тағйирёбии иқлим ва идораи хавфҳои офатҳои табиӣ бо имкониятҳои арзёбии нишондиҳандаҳои ҳассоси гендерӣ дар ин самт;

- ташаккул ва таҳлили мунтазами маҳзани маълумот доир ба омори тиббӣ бо дар назар доштани ҷанбаҳои гендерии он;

- такмил додани низоми муоина ва пешгирии беморшавии занон ва модару кӯдак;

- пешбурди мунтазами сиёсати солимии репродуктивӣ ва танзими оила.

55. Натиҷаҳои ҷашмдошт дар ин самт:

- коҳиш ёфтани паҳншавии камхӯрии давомдор ва шиддатнок (қадпасти ва лоғарӣ), инчунин, норасоии витаминҳои фоидабахши ғизоӣ миёни аҳоли, аз он ҷумла миёни кӯдакони то 5 – сола, духтарон, наврасон, занони ҳомила ва макконанда;

- зиёд шудани болоравии банақшагирифтаи дарозумрӣ;

- коҳиш ёфтани ғавти модару кӯдак;

- сари вақт ошкор ва табобати занони гирифтори бемориҳои ғайригениталӣ, аз он ҷумла, саратон;

- коҳиш ёфтани сатҳи беморони мубталои бемориҳои тариқи алоқаи ҷинсӣ гузаранда;

- пешгирии ҳамли номатлуб ва исқоти ҳамли номатлуб;

- такмили маҳзани маълумот доир ба омори тиббӣ бо дар назар доштани ҷанбаҳои гендерӣ.

7. ТАШАККУЛИ ДАРКИ ЗАРУРАТИ ТАЪМИНИ БАРОБАРИИ ҲУҚУҚУ ИМКОНИЯТҲОИ ЗАНОН ДАР ТАФАККУРИ ҶАМЪИЯТӢ

56. Ташаккули шуури ҷамъиятӣ ва рафтор дар асоси принсипи баробарии ҳуқуқ ва имкониятҳои занон ва мардон, мусоидат ба таъмини баробарии

гендерӣ, бартараф кардани қолабҳои гендерӣ дар бораи нақши занон ва мардон дар ҷомеа ва оила яке аз ҳадафҳои Стратегияи мазкур мебошад.

57. Дар ин раванд чунин мушкилот мавҷуданд:

- мавҷудияти ақидарониҳои кӯҳна ва қолабҳои шахшудаи хурофотӣ доир ба мавқеи занон дар ҷомеа;

- мавҷудияти назари қолабию шахшуда оид ба мавқеи занон дар баъзе санадҳои қонунгузорӣ;

- муттасил набудани баргузориҳои чорабиниҳои иттилоотӣ оид ба масъалаҳои мубориза алайҳи таъбиз нисбат ба занон ва мардон;

- иттилоотонии нокифояи гендерии журналистон ва хабарнигорони маҳаллӣ оид ба масъалаҳои гендерӣ;

- нокифоягии инъикоси масъалаҳои гендерӣ ва сиёсати гендерии давлат дар воситаҳои ахбори омма.

58. Дар ин давра ба чунин натиҷаҳои мусбӣ ноил гардида шуд:

- қабул гардидани маҷмӯи барномаҳои гендерӣ ва қоидаҳои, ки дар таъмини баробарии ҳуқуқ ва имкониятҳои занону мардон заминаи бунёди ро ташкил медиҳанд;

- зиёд гардидани теъдоди нашрияҳои маҳаллӣ, матбааҳо, шабакаҳои радио ва телевизион, ки аз афзоиши имкониятҳои таъсиррасонӣ ба ҷомеа ва доираҳои васеи аҳоли гувоҳӣ медиҳанд;

- фаъолияти назарраси ташкилотҳои ҷамъиятӣ, аз ҷумла ташкилотҳои, ки ба масъалаҳои гендерӣ машғуланд;

- афзудани адади интишороти маводи занон-рӯзноманигорон, журналистони ҷавони мустақил;

- баланд гаштани маърифати ҳуқуқӣ ва гендерии аҳоли;

- муттаҳидсозии кӯшишҳои воситаҳои ахбори омма ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар инъикоси баробарии занон ва мардон, мушкилоти занон ва кӯдакон;

- ба роҳ мондани омӯзиши кормандони воситаҳои ахбори омма ҷиҳати инъикоси дурусти мавзӯҳои гендерӣ;

- ташкил ва баргузориҳои озмунҳо дар байни рӯзноманигорон оид ба инъикоси масъалаҳои баробарии гендерӣ ва сиёсати гендерии давлат.

59. Баҳри ноилгардӣ ба ҳадафҳо чунин афзалиятҳо пешбинӣ мегарданд:

- такмили қонунгузориҳои амалкунанда дар самти барҳам додани қолабҳои гендерӣ;

- афзоиши нашр ва фарогирии масъалаҳои баробарии гендерӣ дар воситаҳои ахбори оммаи ҷопӣ, радио, телевизион ва воситаҳои электронӣ;

- баланд бардоштани огоҳонии ҷомеа доир ба масъалаҳои баробарии гендерӣ ва сиёсати гендерии давлат.

60. Амалигардонии ҳадафҳои мазкур тадбирҳои зеринро дар бар мегирад:

- таҳия ва татбиқи барномаҳои коммуникатсионӣ барои мусоидат ба таъмини баробарии гендерӣ, бартараф кардани қолабҳои гендерӣ дар бораи

нақши занону мардон дар ҷомеа ва оила, тағйир додани афкори ҷомеа ва шаклҳои рафторе, ки зӯроварию нисбати занон ва духтарон дуруст меҳисобанд;

- дастгирӣ ва баланд бардоштани мақоми занон дар ҷомеа тавассути воситаҳои ахбори омма;

- ташкил ва баргузорию омӯзишҳо барои сардабирию воситаҳои ахбори омма бо мақсади баланд бардоштани малакаҳои гузаронидани баҳсу мунозираҳо оид ба масъалаҳои гендерӣ;

- паҳн намудани муқаррароти мушоҳидаҳои байналмилалӣ дар бораи барҳам додани ҳама гуна шаклҳои таъбиз нисбат ба занон ва таъмини баробархуқуқи мардон ва занон;

- таҳия ва нашри ҳисоботи даврӣ доир ба рафти иҷрои барномаҳои давлатии марбут ба таъмини ҳуқуқ ва имкониятҳои баробари мардон ва занон;

- таъмини ҳамкорӣ байни мақомоти давлатӣ ва воситаҳои ахбори омма оид ба масъалаҳои ноил шудан ба баробарии мардон ва занон;

- баргузор намудани озмунҳо, олимпиадаҳо ва конференсияҳо, омода кардани филмҳо ва маводи чопӣ дар мавзӯи баробархуқуқи мардону занон, тарз ва воситаҳои фаъол гардонидани нақши онҳо дар ҷомеа;

- дар воситаҳои ахбори омма инъикос намудани намунаҳои фаъолияти хубу самараноки занон дар соҳаҳои сиёсат, иқтисодиёт, фарҳанг, илм, ҳуқуқ, маънавиёт ва ғайра.

61. Натиҷаҳои ҷашмдошт дар ин самт:

- заминаи қонунгузорӣ ва механизмҳои институтсионалӣ таҳким ёфта, сатҳи маърифати ҳуқуқи занон, баҳусус дар маҳалҳо баланд бардошта мешавад;

- теъдоди интишорот ва барномаҳо оид ба масъалаҳои гендерӣ меафзояд;

- фаъолияти самаранок, натиҷаҳои мусбӣ ва комёбиҳои занон дар соҳаҳои алоҳидаи ҳаёти ҷомеа дар воситаҳои ахбори омма пайваста инъикос меёбанд;

- иттилоотонии аҳоли оид ба масъалаҳои гендерӣ ва баробархуқуқи занону мардон зиёд мегардад.

8. ПЕШГИРИИ ЗҶУРОВАРӢ НИСБАТ БА ЗАНОН

62. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пайваста оид ба бартараф намудани зӯроварӣ дар оила, пешгирии зӯроварӣ нисбат ба занон ва аз байн бурдани онҳо чораҳои махсус меандешад. Мақсади асосии сиёсати давлат дар самти пешгирии зӯроварӣ нисбат ба занон аз ташаккули муносибати тоқатнопазири ҷомеа нисбат ба зӯроварӣ нисбати занон, баланд бардоштани маърифати ҳуқуқи шаҳрвандон вобаста ба пешгирии зӯроварӣ нисбати занон ва тағйир додани афкори омма нисбат ба зӯроварӣ иборат аст.

63. Фароҳам овардани шароит барои зиндагии арзандаи занон бидуни зӯроварӣ, решакан намудани ҳама гуна шаклҳои зуҳуроти зӯроварӣ дар ҳама соҳаҳо, аз ҷумла дар оила, тағйир додани афкори ҷомеа нисбат ба зӯроварӣ

нисбати занон, ташаккули муносибати таҳаммулнопазир нисбат ба зӯроварӣ самти афзалиятноки Стратегия мебошад.

64. Дар ин раванд мушкилотҳои зерин мавҷуданд:

- зухуроти шаклҳои мухталифи зӯроварӣ нисбати занон, ки ба занон ва духтарон зарари зиёди ҷисмонӣ ва равонӣ мерасонад, имкониятҳои онҳоро барои амалисозии қобилияти худ маҳдуд месозад ва боиси хароҷоти назарраси иқтисодӣ барои ҳуди онҳо ва барои ҷамъият дар умум мегардад;

- дасткашии занон-ҷабрдидагони зӯроварӣ аз муроҷиат ва дар натиҷа бе ҷазо мондани зӯроварон;

- савдои занону кӯдакон, баҳусус вобаста ба муҳочирати меҳнатӣ;

- воҳидҳои сохтори мақомоти қорҳои дохилӣ, ки ба масъалаҳои зӯроварӣ нисбат ба занон машғуланд, танҳо дар баъзе шаҳру ноҳияҳо таъсис дода шудаанд ва аз ҷиҳати таъминоти техникӣ заиф буда, имконияти ба занони ҷабрдида ёрии мушаххас расониданро надоранд;

- мавҷуд набудани низоми маҷмӯи бақайдгирии омили зӯроварӣ дар оила, дар ҷойи қор, макони таҳсил ва ҷойҳои ҷамъиятӣ;

- инъикоси нокифояи масъалаҳои намудҳои зӯроварӣ дар воситаҳои ахбори омма;

- баланд гардидани хавфи сар задани зӯроварӣ дар оила дар ҳолати татбиқ шудани чораҳои карантинӣ вобаста ба бемориҳои сироятӣ, мавҷуд набудани қор, баста гардидани муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ва томақтабӣ, ба вучуд омадани ташвишҳои иловагӣ ва сарборӣ дар оила;

- маҳдудшавии иҷтимоӣ ва рафтори зиддиҷтимоии занон, канорачӯӣ аз иштирок дар фаъолияти сиёсӣ, ҷамъиятӣ ва маърифатӣ дар натиҷаи оқибатҳои зӯроварӣ;

- таъсири манфии зӯроварӣ ба рӯҳияи кӯдаконе, ки шохиди он буданд;

- афзоиши худкушии занон, куштор ва расонидани зарар ба саломатии занон;

- таъсири оқибатҳои манфии зӯровариҳои равонӣ, иқтисодӣ, ҷисмонӣ ва шахвонӣ дар оила ба кӯдакон ва наврасон.

65. Дар ин давра ба чунин натиҷаҳои мусбӣ ноил гардида шуд:

- тақмили низоми қонунгузорӣ дар самти пешгирӣ ва рафъи зӯровариҳои дорои аломатҳои гендерӣ дар ҷомеа ва оила мутобиқ ба меъёрҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ва фаъолгардонии маҷмӯи чорабиниҳои ҳифзи ҳуқуқии ҷабрдидагони зӯроварӣ;

- дар вазоратҳо ва идораҳои соҳаҳои иҷтимоӣ ва ҳифзи ҳуқуқ (маориф ва илм, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, меҳнат, муҳочират ва шуғли аҳоли ва қорҳои дохилӣ) таъсиси воҳидҳои сохторӣ, ки фаъолияти онҳо бевосита ба ҳалли мушкилоти занон, оила ва кӯдакон равона карда шудааст;

- рушди шабакаи марказҳои бухронӣ, паноҳгоҳҳо дар назди сохторҳои давлатӣ ва ташкилоти ҷамъиятӣ, ки барои ҷабрдидагони зӯроварӣ хизмат расонида, барои ташкил намудани заминаи методӣ иттилоотии тамоми ташкилотҳои хизматгузори иҷтимоии оилаҳо ва кӯдакон мусоидат менамоянд;

- пешгирию бартараф кардани зӯроварӣ дар оила тавассути омӯзиш ва ошкор сохтани зӯроварӣ дар ибтидои зухуроти он.

66. Баҳри ноилгардӣ ба ҳадафҳо чунин афзалиятҳо пешбинӣ мегарданд:

- коҳиши нобаробарии гендерӣ дар асоси такмили сиёсат оид ба таъмини баробарии воқеии гендерӣ, пешгирии ҳама гуна шаклҳои зӯроварӣ нисбат ба занону духтарон;

- рушди заминаи қонунгузорӣ дар самти пешгирӣ ва рафъи зӯроварии дорои аломатҳои гендерӣ дар ҷомеаву оила ва амалӣ намудани чорабиниҳо оид ба ҳифзи ҳуқуқ ва кумаки қурбониёни зӯроварӣ;

- мукамал намудани механизми институтсионалии татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи пешгирии зӯроварӣ дар оила»;

- ташкили ниҳодҳо оид ба ҳамоҳанг сохтан ва тавсеа додани фаъолияти сохтори давлатӣ дар самти пешгирии зӯроварӣ ва кумак ба қурбониёни зӯроварӣ;

- такмили омори гендерӣ ва ташкили омори маҷмӯӣ оид ба тамоми шаклҳои зӯроварӣ;

- гузаронидани таҳқиқот оид ба муайян намудани сабаб, омил ва ҳудудҳои зӯроварӣ дар оила;

- васеъ намудани доираи чораҳо оид ба таъмини дастрасӣ ва сифати хизматрасонӣ ба занону духтарони аз зӯроварӣ ҷабрдида;

- таҳия ва татбиқи барномаҳо оид ба тағйир додани афкори омма оид ба зӯроварӣ, шаклҳои рафторе, ки хушунатро нисбати занон ва духтарон асоснок мекунад ва ташаққули таҳаммулнопазирӣ нисбат ба зӯроварӣ дар ҷомеа.

67. Амалигардонии Стратегияи мазкур дар ин самт тадбирҳои зеринро дар бар мегирад:

- такмил додани санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар самти пешгирии зӯроварӣ дар оила ва ҳамоҳангсозии мубориза бо зухуроти зӯроварӣ нисбат ба занон, ташкили хизматрасониҳои ройгон ба ҷабрдидагонии зӯроварӣ;

- ташкили Шӯрои байниидоравӣ оид ба пешгирии зӯроварӣ дар оила дар назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- таъмини иҷрои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи пешгирии зӯроварӣ дар оила» ва барномаҳои давлатии пешгирии зӯроварӣ дар оила ва мукамал намудани механизми институтсионалии татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи пешгирии зӯроварӣ дар оила» дар самти дастгирии ҷабрдидагонии зӯроварӣ;

- мустаҳкам намудани механизмҳои ҳимояи ҳуқуқии занони эҳтиёҷоти махсусдошта аз зӯроварӣ, алалхусус дар дастрасӣ ба кумаки ҳуқуқии ройгон барои қурбониёни зӯроварӣ;

- таъмини кумаки ройгони ҳуқуқӣ, тиббӣ ва равонӣ ба ҷабрдидагонии зӯроварӣ дар оила тавассути дастгирии марказҳои бухронии фаъолияткунанда;

- ташаққули низоми институтҳои иҷтимоӣ оид ба расонидани кумаки амалӣ ба ҷабрдидагонии зӯроварӣ аз рӯи аломатҳои гендерӣ, ҳамоҳангсозии

неру ва захираҳои ҳама ҷонибҳои манфиатдор оид ба масъалаи зӯроварии гендерӣ;

- гузаронидани ҷорабиниҳои иттилоотӣ, маърифатӣ ва тарбиявӣ оид ба тағйир додани ақидаҳои хурофотӣ дар бораи эътирофи бартарияти мардон нисбат ба занон;

- дастгирӣ, рушд ва татбиқи реклама ва роликҳои иҷтимоӣ, дигар усулҳои ҷалби воситаҳои ахбори омма ба таблиғи ташвиқи ҳаёт бидуни зӯроварӣ;

- тақвияти ҳамкориҳои сохторҳои ҳокимият, муассисаҳои иҷтимоӣ ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи пешгирӣ ва рафъи зӯроварӣ аз рӯи аломатҳои гендерӣ;

- таъмини омӯзиши махсусгардонидашудаи кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, соҳаи тандурустӣ ва кормандони иҷтимоӣ барои расонидани кумак, офиятбахшӣ ва дигар хизматрасониҳои иҷтимоӣ ба ҷабрдидагонии зӯроварӣ;

- ташкили марказҳо ҷиҳати тағйири рафтор барои шахсони зӯровар;

- гузаронидани тадқиқотҳо оид ба сабабҳо ва ҳудудҳои содир шудани зӯроварӣ нисбат ба занон;

- васеъ намудани доираи маълумоти омӯрӣ ва иттилоотӣ оид ба вазъи зӯроварӣ нисбати занон ва духтарон;

- баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии занон, бахусус занони деҳот;

- бо мақсади роҳ надодан ба ҳолатҳои зӯроварии такрорӣ гузаронидани корҳои пешгирикунанда бо оилаҳои носолим ва гурӯҳҳои осебпазири аҳоли;

- пурзӯр намудани корҳои марбут ба тарбия дар оила, риояи меъёрҳои ахлоқу одоб, оид ба тарбияи таҳаммулнопазирӣ ба ҳамаи намудҳои зӯроварӣ дар оила, ҷойи кор ва шаклҳои дигари рафтори пастзанандаи шаъну шарафи занон дар муассисаҳои таълимӣ, корхонаҳои калон, миёни аҳли меҳнат.

68. Натиҷаҳои ҷашмдошт дар ин самт:

- як қатор муассисаҳои махсусгардонидашудаи таъминоти иҷтимоии оила ва кӯдакон, марказҳои кумакҳои равонӣ педагогӣ ба оилаҳо барои раҳой аз вазъи бӯхронӣ ва мутобикшавии иҷтимоӣ равонӣ ба шароитҳои муосир таъсис дода мешаванд;

- сохторҳои нав оид ба ҳамоҳангсозӣ ва тавсеаи фаъолияти мақомоти давлатӣ дар шарикӣ бо ҷомеаи шахрвандӣ дар самти пешгирии зӯроварӣ ва кӯмак ба қурбониёни хушунат ташкил карда мешаванд;

- низоми ҷамъоварии мунтазами маълумоти омӯрӣ оид ба ҳамаи намудҳои зӯроварӣ таъсис меёбад;

- пайваста ҷорабиниҳо вобаста ба баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии занон дар маҳалҳо баргузор карда мешавад;

- шумораи ҳодисаҳо аз рӯи ҳамаи шаклҳои зӯроварӣ кам гашта, дастрасӣ ва сифати хизматрасонӣ барои занону духтарони гирифтори зӯроварӣ вусъат дода мешавад;

- таҳаммулнопазирии ҷомеа ба ҳодисаҳои зӯроварӣ нисбат ба занон баланд мегардад;

- ба ташаккул ёфтани нуқтаи назари ҷомеа барои аз байн бурдани қолабҳои гендерӣ ва тағйир додани фаҳмиш ва намудҳои рафтор, ки зӯроварино нисбат ба занону духтарон асоснок мекунад, воситаҳои ахбори оммаи давлатӣ ва ғайридавлатӣ бомуваффақият таъсир мерасонанд;

- сабаб, омил ва ҳудудҳои зӯроварӣ дар оила муайян карда мешавад, ҳолатҳои зӯроварӣ нисбат ба занон ва кӯдакон кам мешавад.

9. ОМИЛҲОИ ТАҲКИМИ ОИЛА

69. Таҳкими оила ва муносибатҳои оилавӣ никоҳ бо роҳи баланд бардоштани мақому мартабаи оила, таблиғи ташвиқи арзишҳои миллии оиладорӣ, никоҳ ва оила, расидан ба баробарии гендерӣ дар муносибатҳои оилавӣ, ки анъанаву оинҳои фарҳангиву иҷтимоии наслҳоро таъмин мекунад, яке аз ҳадафҳои Стратегияи мазкур мебошад.

70. Дар ин раванд чунин мушкilot мавҷуданд:

- коҳиш ёфтани дарки нақши созандаи оила дар рушди иқтисодии ояндаи инсонӣ аз ҷониби ҷомеа;

- мавҷудияти оилаҳои нопурра, ки аз як падар ё модаранд ва тарбия ёфтани фарзандон дар оилаҳои нопурра;

- афзудани таъсири омилҳои хурофотӣ ва дар ҷомеа паҳн гаштани қолабҳои гендерӣ, ки мақоми занро дар оила паст менамояд;

- сатҳи пасти таҳсилоти духтарони синни 16-19 ва ба шугли арзанда кам фаро гирифта шудани занон;

- дар оила вобастагии зиёди иқтисодӣ доштани занон аз мардон;

- дузанагӣ ва серзанагӣ, ки дар таъминоти фарзандон мушкilot ба вучуд оварда, ба фазои солимии оилаҳо монеа эҷод мекунад;

- зиёд будани теъдоди ҷудошавии оилаҳо, заиф гаштани обрӯ ва арзишҳои оилавӣ;

- коҳиш ёфтани таъсиррасонии падарон дар тарбияи фарзандон дар оила, шиддати муносибатҳои дохилиоилавӣ, ба вучуд омадани низоъ ва ҳодисаҳои зӯроварӣ дар оила;

- набудани механизми дуруст таҳияшудаи рӯёнидани алимент аз муҳочирони меҳнатӣ, ки аз пардохти алимент саркашӣ ё кашолкорӣ мекунад;

- истифода нагардидани таҷрибаи бастании аҳдномаи никоҳ, ки дар Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст;

- нобаробарӣ дар тақсими уҳдадорӣҳои оилавии ҳамсарон;

- бад шудани вазъи оилаҳои серфарзанд, модарони танҳо ва оилаҳои ҷавон вобаста ба коҳиш ёфтани вазъи иқтисодии оилаҳо дар давраи хуруҷи бемориҳои сироятӣ.

71. Дар ин давра ба чунин натиҷаҳои мусбӣ ноил гардида шуд:

- таҳия қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, механизмҳои институтсионалӣ дар самти тақвияти манфиати оилаҳо, ҷимояи аъзои оила, болоравии мавқеъ ва манзалати занону духтарон дар ҷомеа, пешгирии зӯроварӣ дар оила;

- эътирофи зарурати баҳисобгирии манфиатҳои оила ва кӯдакон, инчунин андешидани чораҳои мушаххас чиҳати дастгирии иҷтимоии онҳо, таҳия ва амалӣ намудани барномаҳои дастгирии иҷтимоиву иқтисодии оилаҳо;

- дар ҷомеа дарк намудани муҳимияти оила, нақши созандаи он дар тарбияи насли нав, таъмини рушд ва суботи ҷомеа;

- рушди шабакаҳои барои ҳамаи оилаҳо дастраси муассисаҳои томактабӣ, берунамактабӣ, истироҳатгоҳҳои солимгардонии тобистона барои мактаббачагон;

- ҳамкориҳои фаъоли ташкилотҳои ҷамъиятии занон ва сохторҳои давлатӣ дар ҳалли масъалаҳои марбут ба оила ва таҳкими муносибатҳои оилавӣ.

72. Баҳри ноилгардӣ ба ҳадафҳо чунин афзалиятҳо пешбинӣ мегарданд:

- рушди соҳибкориҳои оилавӣ ва тиҷорати оилавӣ;

- ҳифзи арзишҳои аслии оила, тарғиби институти оиладорӣ анъанавӣ;

- таъмини шуғли доимии аъзои оила;

- тарбияи меҳнатӣ ва ахлоқии насли ҷавон ва баланд бардоштани вазифаи тарбиявии оила.

73. Амалигардонии ҳадафҳои мазкур тадбирҳои зеринро дар бар мегирад:

- андешидани тадбирҳо чиҳати пурра иҷро кардани уҳдадорӣҳои давлат дар самти ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдакон ва ҷавонон, беҳдошти муҳити оилавӣ, вазъи кӯдакони маъҷуб, тандурустӣ ва хизматрасониҳои тиббӣ;

- тақмили минбаъдаи қонунгузорӣ оид ба таҳкими муносибатҳои оилавию никоҳ ва баланд бардоштани мақоми оила;

- таҳияи механизмҳои институтсионалии таъмини иҷрои Консепсияи рушди оила дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- таъмини шароитҳои зарурӣ барои татбиқи функсияи иқтисодӣ ва фарҳангию равонии оила, беҳдошти сифати зиндагонии оилаҳо;

- фароҳам овардани замина барои танзими масъалаи дастгирии иҷтимоии оилаҳои дорои кӯдак, аз ҷумла оилаҳои серфарзанд;

- тақвияти барномаҳои давлатӣ оид ба дастгирии модарони танҳо, ки тифли хурдсол доранд;

- ҷорӣ кардани барномаҳои махсус барои додани қарзҳо ва пасандозҳо чиҳати ба даст овардани манзил, аз ҷумла барои оилаҳои ҷавон ва занон;

- рушди институтҳои амалкунанда ва махсусгардонидашудаи таъминоти иҷтимоии оила ва кӯдак, ҳадамоти махсуси кумаки равонӣ педагогии оилаҳо чиҳати озод шудан аз вазъи бухронӣ ва мутобиқшавии иҷтимоию равонӣ ба шароитҳои нав;

- ташкили чорабиниҳои васеи таблиғу тарғиб ва шарҳу фаҳмонидани аз қайди ақди никоҳи давлатӣ гузаштан;

- ташкил намудани чорабиниҳои иттилоотӣ дар байни аҳоли оид ба оқибатҳои манфии ақди никоҳи бармаҳал ва серзанӣ, эҳёи анъанаҳои беҳтарини оиладорӣ фарҳанги миллӣ, ки барои мустаҳкам намудани асосҳои маънавию ахлоқии ақди никоҳ ва оила хизмат мекунанд;

- бо чалби мутахассисон ташкили барномаю намоишҳо дар радио, телевизион ва дигар воситаҳои ахбори омма оид ба мавзӯҳои муносибаҳои оиладорӣ никоҳ, таҳияи филмҳои кӯтоҳи тарбиявӣ оид ба масъалаҳои гендерӣ ва оилавӣ;

- тақмили минбаъдаи фаъолияти муассисаҳои томактабӣ ва мактабӣ, ҷорӣ намудани мавзӯҳои оиладорӣ, риояи беҳдоштӣ, тарзи ҳаёти солим, пешгирии никоҳҳои бармаҳал, зӯроварӣ дар оила;

- истифода ва таблиғу ташвиқи омори гендерӣ дар ҷорабиниҳои маърифатӣ, ки ба тағйир додани афкори ҷомеа нисбат ба вазъи занон, баланд бардоштани сатҳи фарҳанги ҳуқуқии аҳоли, ташаккули эҳсоси масъулиятшиносӣ ва эҳтиром ба қонунҳо, дарки мувозинати байни ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳо равона шудааст;

- эҳёи арзишҳои ахлоқӣ ва ривож додани ташвиқи нақши мусбати оила ва ақди никоҳ;

- ҷорӣ намудани таҷрибаи бунёди манзили дастрас, қарзҳои ипотекаӣ барои оилаҳои ҷавон ва занон.

74. Натиҷаҳои ҷашмдошт дар ин самт:

- санадҳои меъриии ҳуқуқии танзимкунандаи муносибатҳои оилавӣ такмил ёфта, заминаҳои мусоиди ҳуқуқӣ, фарҳангӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии ба ҳифзи ҳуқуқу манфиатҳои аъзои оила мусоидаткунанда фароҳам оварда мешаванд;

- институти оила тақвият ёфта, масъулиятнокии падару модар ва фарзандон баланд мегардад;

- ҷорабиниҳои тарғиботиву ташвиқотӣ вобаста ба масъалаҳои оиладорӣ, муҳимияти бастанӣ аҳдномаи никоҳ ва дигар масъалаҳо вобаста ба таҳкими оила гузаронида мешавад;

- сатҳи маърифати оиладорӣ шаҳрвандон боло рафта, сатҳи ҷудошавии оилаҳо коҳиш меёбад;

- таҳқиқоти илмӣ вобаста ба масъалаҳои муҳими оиладориву муносибатҳои оилавӣ гузаронида шуда, ҷиҳати ташкили ҳадамоти иҷтимоӣ, равонӣ, тиббӣ ва ҳуқуқӣ барои оила заминаҳо гузошта мешаванд.

10. МЕХАНИЗМИ АСОСИИ АМАЛИГАРДОНИИ СТРАТЕГИЯ

75. Механизми асосии амалигардонии Стратегияи мазкур яке аз омилҳои баланд бардоштани мақоми зан дар ҷомеа буда, асоси ноил шудан ба ин ҳадафҳо, андешидани ҷораҳои ташкилӣ, молиявӣ, ҳуқуқӣ, иттилоотӣ, ҳамчунин таъмини иштироки фаъолонаи занон дар ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии ҷомеа мебошад.

76. Дар амалӣ намудани ҳадафҳои Стратегияи мазкур ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва созмонҳои байналмилалӣ ҷалб мегарданд.

11. МАБЛАҒГУЗОРИИ СТРАТЕГИЯ

77. Маблағгузории Стратегия аз ҳисоби маблағҳои буҷетии барои барномаҳои мақсаднок ва маблағгузории ҳарсола ба вазорату идораҳо, мақомоти маҳаллӣ пешбинишуда, инчунин тавассути ҷалби сармояи хориҷӣ, грантҳо, фондҳои башардӯстона ва воситаҳои донории созмонҳои байналмилалӣ амалӣ карда мешавад.